

รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิสุทธิบุตร สู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

**The Model Of Buddhist Oriented Schools' Administration to be the
Leading Buddhist Way Based on the 4 Iddhipada Dhammas
Under the Primary Educational Service Area
of Nong Khai Provinc**

ไกรสร แก้วฝ้าย,
กนกอร สมปราชญ์ และ ยิ่งสรรค์ หาพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**Kraisorn Kaewfai,
Kanokorn Somprach and Yingsan Hapha**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sorn2477@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิสุทธิบุตร สู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิสุทธิบุตร สู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็น การวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมครู นักเรียน ผู้บริหาร และด้านการส่งเสริมวิสุทธิบุตร

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิสุทธิบุตร สู่การเป็นวิสุทธิบุตรชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิด 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา และ 5) การวัดและประเมินผล

* วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2567; วันที่ไขบทความ 24 กุมภาพันธ์ 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2567

Received: February 8, 2024; Revised: February 24, 2024; Accepted: February 27, 2024

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ; อิทธิบาท 4; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the needs and necessities of school administration towards becoming a leading Buddhist way of life; Under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office Nong Khai Province 2) to create a Buddhist school management model To become a leading Buddhist way According to the 4 principles of influence under the Office of the Primary Educational Service Area Nong Khai Province and 3) to evaluate the management model of Buddhist schools. To become a leading Buddhist way According to the 4 principles of influence under the Office of the Primary Educational Service Area Nong Khai Province It is a combined method research. The research tools are interviews and statistics used in data analysis include mean and standard deviation.

The research results found that

1. There are 5 aspects necessary for school administration to become a leading Buddhist way of life: physical aspect, daily Buddhist activities. Teaching and learning Behavior of teachers, students, administrators and promotion of Buddhist practices
2. Buddhist school management model to become a leading Buddhist way According to the Iddhipāda 4 principles, there are 4 elements: 1) name, format, 2) principles, concepts, 3) objectives, 4) content, and 5) measurement and evaluation.
3. Results of suitability assessment possibility and the usefulness of the Buddhist school management model to become a leading Buddhist way According to the principle of Iddhipada, 4 is at the highest level.

Keywords: Buddhist school administration; Iddhipāda 4; Primary Educational Service Area Office

บทนำ

วิถิพุทธ คือ การดำเนินชีวิตแบบผู้รู้ตามหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยวิถีทางที่ดีและประเสริฐนั้น เรียกว่า มรรค 8 ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว วิถิพุทธที่แท้จริงไม่จำเป็นต้องได้รับคำสั่งจากหน่วยงานใดจึงจะเป็นวิถิพุทธได้ ถ้าความเป็นพุทธแฝงอยู่ในจิตวิญญาณ การพูด การทำต้องออกมาดี มีเหตุมีผล สังคมไทยมีโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้วิชาการ แต่ปัจจุบันโรงเรียนต้องเป็นบ้ำหลอมทางศีลธรรมไปพร้อมกัน เพื่อฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบพุทธในสถานศึกษา และเกิดการพัฒนาจนกลายเป็นวัฒนธรรม แล้วนำออกไปใช้ในและนอกสถานศึกษา ส่วนโรงเรียนวิถิพุทธ คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้

หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เป็นโรงเรียนที่สอนและฝึกให้ผู้เรียน กิน อยู่ ดู ฟังเป็น ถ้าทำอย่างจริงจังต่อเนื่องผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ กาย สังคม จิต และปัญญา (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, 2562 : 3)

โรงเรียนวิถิพุทธเป็นโรงเรียนที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีมากกว่าคนเก่ง ในส่วนของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธนั้น ต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมอันวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการศึกษาอันเป็นวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาดังนั้นการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธเป็นการบริหารโดยนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการร่วมกับหลักการบริหารงาน (พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย จิตธมโม, 2565) โครงการโรงเรียนวิถิพุทธได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ปัจจุบันมีโรงเรียนวิถิพุทธจำนวนมากกว่า 23,000 โรงเรียน เป็นความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธให้มีอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, 2562 : 11)

สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธด้านการเรียนการสอน มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ความเข้าใจในการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปบูรณาการให้ได้ทั้งความรู้ คุณธรรมและการฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านกายภาพมีปัญหาเกี่ยวกับการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดูแลความสะอาดและมีความเหมาะสมเป็นที่สถานที่เคารพสักการะ และการเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระ ด้านการบริหารจัดการมีปัญหาเกี่ยวกับการเชิญผู้นำศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตมีปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมรับศีลหรือทบทวนศีล และด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการพัฒนาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ (ศรีสุดา รัตน์ ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร และ เรวัตติ กระโหมวงศ์, 2565 : 8)

แนวทางการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการขับเคลื่อนให้การบริหารและการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ในด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน และด้านกิจกรรมประจำวันพระควรใช้หลักฉันทะ คือ ผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบแบบแผน และหลักการบริหารจัดการงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไปในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และควรวัดผลประเมินผลการบริหารจัดการภาระงาน ด้านการเรียนการสอนควรใช้หลักวิริยะ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความมุ่งมั่นในการ

วางแผนพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ให้ความสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตร นำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนการสอน ด้านกายภาพควรใช้หลักจิตตะ คือ ผู้บริหารสถานควรใส่ใจการกำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ใส่ใจการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ให้ความสำคัญต่อการใช้สื่อเทคโนโลยี และมอบหมายภาระงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธควรใช้หลักวิมมังสา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการคิดวิเคราะห์กำหนดนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ วิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของแผนงานและนโยบายต่างๆ และสนับสนุนส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ครูและนักเรียน (นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย พระมหาสุภาวิชญ์ ปภัสสโร และ พระครูปลัดสมชัย นิสสโภ, 2565)

การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องเริ่มจากความเข้าใจในหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารก่อน ทั้งนี้ การรู้หลักปฏิบัติที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดเป็นเครื่องจูงใจผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงจะบริหารองค์กรให้พบกับความสำเร็จได้ ดังนั้น จึงควรประพฤติปฏิบัติตามหลักอริยบท 4 คือ หลักฉันทะ ผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องพอใจในงานที่ตนเองบริหารอยู่ หลักวิริยะ ผู้บริหารจึงต้องมีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน หลักจิตตะ ผู้บริหารต้องใส่ใจในงานของตน และหลักวิมมังสา ผู้บริหารหมั่นใช้ปัญญาตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ (พระโฆสิต โฆสิตธมโม, 2565 : 45-46) ในกระบวนการบริหารจัดการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์นั้น ต้องอาศัยทรัพยากรที่สำคัญ อันประกอบด้วย คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ จัด คน หรือบุคลากรมีความสำคัญในการจัดการและดำเนินการเพื่อให้เกิดสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการแห่งการบริหารจัดการ ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะให้งานนั้นบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า อริยบท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ วิมมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหาเหตุผลในสิ่งนั้นให้กระจ่างชัด อริยบททั้ง 4 ประการนี้ เป็นคุณเครื่องหรือเครื่องมือให้เกิดการบรรลุถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (พระครูธรรมธราชูชาติ ฐิตวโร, 2558 : 12)

หลักการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักอริยบท 4 ประกอบด้วย หลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) ควรวางแผนในการวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยบริหารงานวิชาการ ด้วยการบูรณาการหลักธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามแผน และควรวางแผนในการกำหนดข้อตกลงร่วมด้านเป้าหมายและวัฒนธรรมองค์กรอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นระเบียบในการปฏิบัติของวัฒนธรรมองค์กร หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) ควรปฏิบัติตามแผนในการคิดค้นนวัตกรรมการสอน ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกหัด ชุดการเรียนรู้ และโครงการแนวพุทธเพื่อให้

เป็นสื่อการสอนอยู่เสมอ และควรประสานงานและประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด เพื่อเป็นการเผยแพร่กิจกรรมการเรียนรู้ หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) ควรมีการเฝ้าดูแลการจัดการเรียนรู้รายวิชาโดยการยึดเป้าหมาย จุดหมาย หลักสูตร เพื่อเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และควรสนใจและเฝ้าดูแลผลกิจกรรมโดยใช้หลัก วิชาสถิติประกอบการประเมินวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และหลักการบริหารแบบวิมังสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) ควรมีการพิจารณาไตร่ตรองคิดค้นการจัดเสนอผลงานต่อสาธารณชนและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้อง และควรมีการนำสถิติข้อมูลจากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปฏิบัติการในปีต่อไปเป็นประจำ (มันทนา ปรียวณิตย์, 2561 : 34) สำหรับแนวทางการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียนวิถิพุทธ ได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางนโยบายและมาตรการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และชุมชนเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและการวางแผนดำเนินการร่วมกัน ร่วมเน้นการบริหารโรงเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกันตรวจสอบงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินการในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 มีการประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวม และเผยแพร่ให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนต่อไป (พระมหาปัญญาธิ์ สุจิตโต, 2563 : 259)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธสู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน การดำเนินการที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ พร้อมกับการให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะและจิตวิญญาณของทุกคนในโรงเรียนจะช่วยให้การบริหารโรงเรียนมีความเป็นเลิศและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธสู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธสู่การเป็นวิถิพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย จำนวน 942 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู วิชาการ และครูผู้รับผิดชอบงานโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 603 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-state sampling)

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการยืนยันองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 2 คน รวม 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อยืนยันองค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้น

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา และประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ถือว่า แบบสัมภาษณ์ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถียุทธชั้นนำ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. นำหนังสือขอความร่วมมือไปขออนุญาตต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ทั้ง 2 เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และทำการเก็บคืน

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ และศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ มีขั้นตอนการเก็บรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ

2. นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไปมอบให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่การให้สัมภาษณ์

3. เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเสนอผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถียุทธสู่การเป็นวิถียุทธชั้นนำ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ภาขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมสื่อกฎเกณฑ์ในการจัดสนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ สู่การเป็นวิถียุทธชั้นนำ การดำเนินการอภิปราย และจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

3. สรุปผลการสนทนากลุ่มตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นวิถียุทธชั้นนำ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ระดับการให้คะแนนของ บุญชม ศรีสะอาด (2545: 22-23) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับปานกลาง

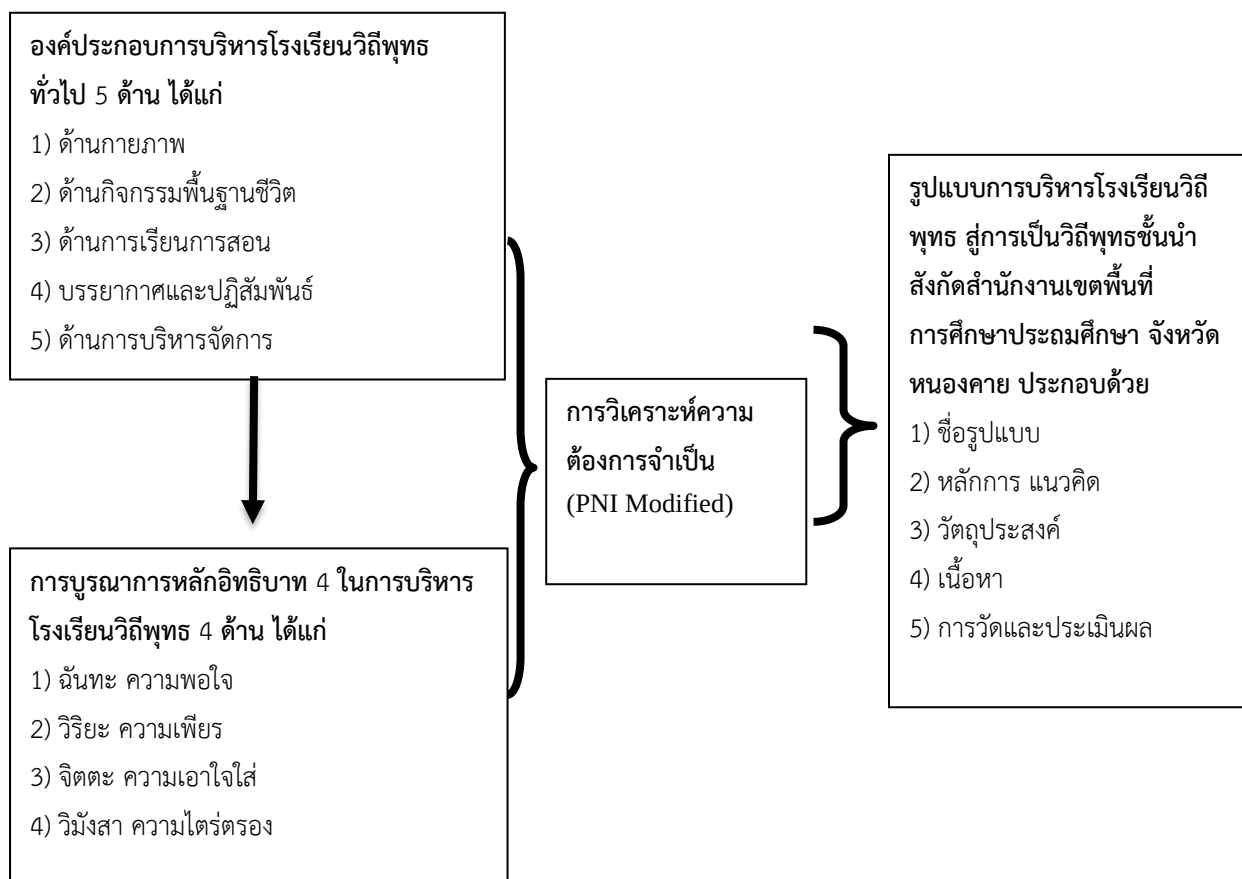
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิด 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา และ 5) การวัดและประเมินผล

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดหนองคาย มีผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าดัชนี PNI Modified และลำดับความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม ค่าดัชนี PNI Modified .33 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ด้านที่ 2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต มีค่าดัชนี PNI Modified .49 ด้านที่ 3 ด้านการเรียนการสอน มีค่าดัชนี PNI Modified .42 ด้านที่ 1 ด้านกายภาพ มีค่าดัชนี PNI Modified .33 ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ มีค่าดัชนี PNI Modified .27 และด้านที่ 4 มีค่าดัชนี PNI Modified .26

3. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีรายละเอียด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 2) หลักอริยบท 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความคิด วิมังสา ความไตร่ตรองหรือทบทวน 3) หลักการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย แบบอิงผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย แบบอิงผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีรายละเอียด พบว่า โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิด 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา และ 5) การวัดและประเมินผล เป็นผลมาจากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สภาพปัจจุบัน

สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ และสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาบุญดี สุจิตโต และคณะ (2563 : 259) ที่ระบุว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ และกระบวนการดำเนินการ

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดหนองคาย มีผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าดัชนี **PNI Modified** และลำดับความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม ค่าดัชนี **PNI Modified .33** เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดพบว่า ด้านที่ 2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต มีค่าดัชนี **PNI Modified .49** ด้านที่ 3 ด้านการเรียนการสอน มีค่าดัชนี **PNI Modified .42** ด้านที่ 1 ด้านกายภาพ มีค่าดัชนี **PNI Modified .33** ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ มีค่าดัชนี **PNI Modified .27** และด้านที่ 4 มีค่าดัชนี **PNI Modified .26** เป็นผลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 201 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 201 คน และครูผู้สอน จำนวน 201 คน รวม 603 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยกลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถามผ่านแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ จำแนกเป็น 29 ข้อ (อัตลักษณ์) จำแนกเป็น 71 ข้อย่อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรา ไททยกุล (2558) และพระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) (2563) ที่ได้ศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า อัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธและโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ 29 ประการ ประกอบด้วย ด้านกายภาพ 7 ประการ ด้านการเรียนการสอน 5 ประการ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน 5 ประการ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 8 ประการ และด้านกิจกรรมประจำวันพระ 4 ประการ

3. รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) การบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 2) หลักอริยบท 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความคิด วิมังสา ความไตร่ตรองหรือทบทวน 3) หลักการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและภูมิทัศน์ และด้านการบริหารจัดการ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการ แนวคิด 4) วิธีดำเนินการ และการประเมินผล และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นผลมาจากผู้วิจัยนำองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีตัวแปร และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็น มาสร้างเป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัณฑนา ปรียวนิตย์ (2553 : 82-83) ที่นำหลักอริยบท 4 คือ หลักการบริหารแบบฉันทะ (วางแผน) หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) ไปใช้ในการบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในการกำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษา บูรณาการกับทุกกลุ่มสาระและมีการกำหนดโครงการ กิจกรรม มีการมอบหมายงานและทำงานอย่างเป็นระบบ มีการติดตามตรวจสอบและปรับปรุง พัฒนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานต่อไป และ พระมหาปัญญา สุจิตโต และคณะ (2563 : 259) ที่ระบุว่า หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นฐานแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน วิริยะ ความเพียรพยายามในการทำงาน จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการทำงาน และ วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จของงาน

4. การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย แบบอิงผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นผลการประเมินร่างรูปแบบที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอร่างรูปแบบต่อผู้เชี่ยวชาญ จากนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้สอบถาม วิศวกร และให้คำแนะนำในการปรับปรุงร่างรูปแบบเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการฝึกอบรมและการนำไปปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยบท 4 ไปใช้ในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดทำใบความรู้ ใบงาน สำหรับใช้ฝึกอบรมบุคลากร การกำหนดวิธีการฝึกอบรม การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของการฝึกอบรมใช้หลักการ แนวคิดการมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาและบริหารจัดการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาวิทยาลัย สุวิชาโน (บัวบาน) (2563) ที่ได้เสนอแนวทางพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า ต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็น อันจะทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญ และรายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น ก่อนนำไปใช้ ควรมีการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบ และด้านการเรียนการสอนทั้งในทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติ ก่อนจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง

5. การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีรายละเอียด มีดังนี้ ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระสมภักดิ์ เขมปญโญ (รามัญอุดม) (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน การยอมรับจากสังคม และความเจริญงอกงามของนักเรียนและคุณภาพการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบาย ส่งเสริมการดำเนินงานและสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร และดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักการและแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำต่อไป

2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานของโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ โดยประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เป็นกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตลอดจนออกนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำแนะนำในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) สนับสนุนการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและทำงานร่วมกัน

2) สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจในหลักการพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนได้รับแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติตามหลักอริยบท 4

3) สนับสนุนโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยการสร้างโครงการที่เชื่อมโยงกับคุณค่าและหลักธรรมพุทธศาสนา ทำให้โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน

4) สนับสนุนการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกัน

5) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา และการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยบท 4 ผ่านสื่อออนไลน์

6) สนับสนุนการสร้างระบบการวัดและประเมินผลตามหลักอริยบท 4 สำหรับนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ที่มีประสิทธิภาพ

7) สนับสนุนการนำเสนอผลวิจัยในการประชุมและสัมมนาที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กับแวดวงวิชาการทั่วไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

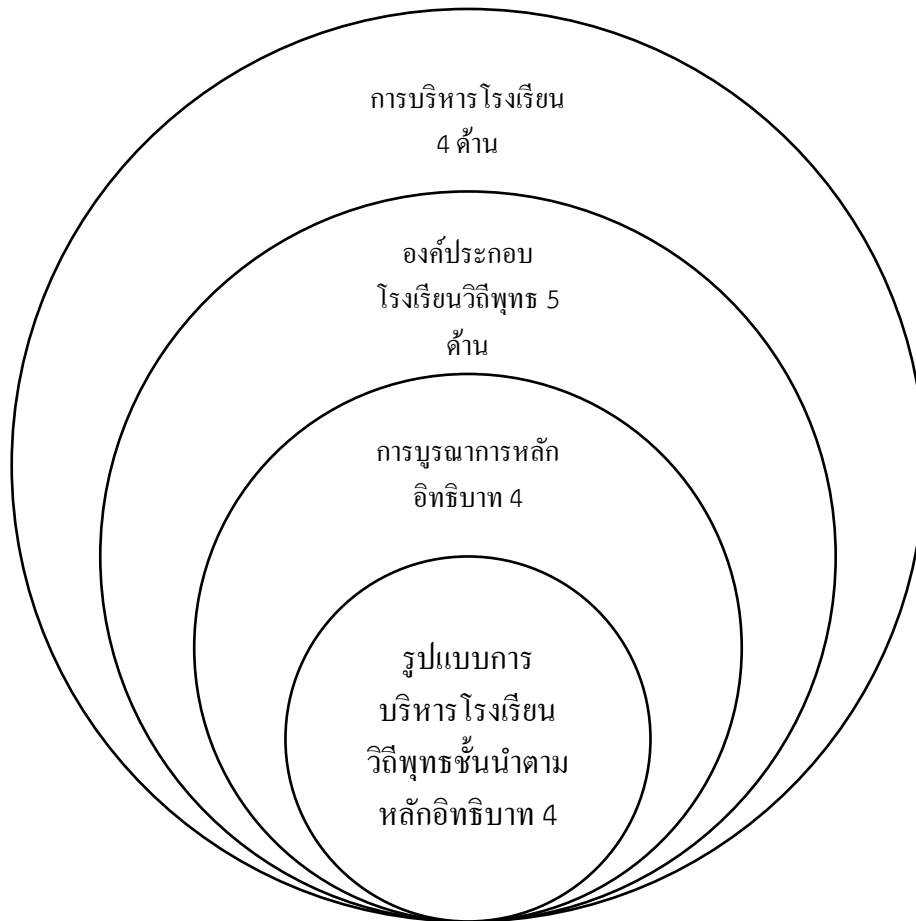
1) ในคู่มือการฝึกอบรมตามรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย หลักการ แนวคิด วิธีดำเนินการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีเครื่องมือการฝึกอบรม เช่น ใบความรู้ ใบงาน สำหรับใช้ฝึกอบรมบุคลากร การกำหนดวิธีการฝึกอบรม การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิจัยและ

พัฒนา (R&D) สำหรับพัฒนาชุดฝึกอบรมผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำ และสามารถนำตัวอย่างโครงการคุณธรรมไปประยุกต์เป็นแนวทางการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธเฉพาะเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) หลังจากนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปใช้แล้ว ควรวิจัยเชิงประเมินเพื่อมุ่งหาความรู้ ความจริงมาหาคำค่าของการนำรูปแบบไปใช้จริง โดยทำการประเมินผลก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และสิ้นสุดการดำเนินงาน เช่น การวิจัยเชิงประเมินด้วยเทคนิค CIPP Model เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากหลักการ แนวคิด และกระบวนการดำเนินงานในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสู่การเป็นวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายตามแผนภาพ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- นรเศรษฐ์ เจริญกิจไธทย, พระมหาสุภาวิชญ์ ปภสฺสโร และ พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโก. (2566). การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอธิปไตย 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย หนองบัวลำภู. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*. 4 (6), 164-178.
- พระมหาบุญญิต์ สุจิตโต และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 4 สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (3), 259
- พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ชูตธมโม และ พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ. (2565). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ. *วารสารวิชาการ*. 5 (4), 285-294.
- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน). (2563). *การพัฒนาแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. คุษณินพนธ์ หลักสูตรปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) และคณะ. (2562). *คู่มือดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. สำนักงานพระสอนศีลธรรม ส่วนงานวางแผนและพัฒนาการอบรมสถาบันวิปัสสนาธุระและหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระโฆสิต โฆสิตธมโม. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ. *วารสารธรรมวัตร*. 3 (1), 39-47.
- ภัทรา ไวยกุล. (2558). *การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มณฑนา ปรียวณิตย์. (2553). *การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอริยบท 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีสุตา รัตนะ, ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร และ เรวดี กระโหมวงศ์. (2556). *สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*. บทความวิจัย เสนอในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย, 10 พฤษภาคม 2556